

ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ
ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ
"АМАЛИПЕ",
Велико Търново

2019

DIKH HE NA BISTER

ROMA
GENOCIDE
REMEMBRANCE
2019

Виж и не забравяй:
събитията, които не трябва
да забравяме

Dikh He Na Bister

СЪБИТИЯТА, КОИТО НЕ ТРЯБВА ДА ЗАБРАВЯМЕ:

DIKH HE NA BISTER.

Активни младежи и доброволци към Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“ взеха участие в тазгодишната инициатива „DIKH HE NA BISTER“, посветена на 75-годишнината от деня на най-големия геноцид над ромите по време на Втората световна война. Това стана възможно с подкрепата на Тръста за социална алтернатива, а всички участници са част от Образователната програма на Център Амалипе „Всеки ученик ще бъде отличник“ – председатели на ученически парламенти или възпитаници на програмата „Равен шанс – достъп до средно образование“.

Целта на събитието е да повиши осведомеността на младите хора за ромския геноцид, да изгради капацитет и да ги мотивира да вземат активна роля в насърчаването на знанието за възпоменание и не само - на местно, национално и международно ниво. Всяка година инициативата се провежда в Краков, в непосредствена близост до лагера Аушвиц – Биркенау.

Тази година инициативата се проведе в периода 29 юли – 4 август. Събитието тази година беше координирано от Международната ромска младежка мрежа Тернипе и Документалния и културен център на германските Роми и Синти. В него се включиха над 400 младежи роми и нероми от 28 национални групи от цяла Европа. Участниците имаха възможност да обогатят своите знания относно Холокоста

чрез лекции и панелни дискусии. Те бяха разделени на отделни групи, в които участваха и оцелели очевидци от лагерите на смъртта, което накара всички още по-истински да съпреживеят ужасите на онова време преди 75 години.

Част от програмата беше и посещението на лагера „Аушвиц-Биркенау“, превърнат днес в музей. Ден преди официалното честване на 2 август, българската

група имаше честта да участва в конференция, посветена на правата на ромите и ромския геноцид, като неин говорител бе Джеси Луис Джексън - борец за граждански права и основател на People United to Save Humanity (PUSH) и National Rainbow Coalition в САЩ. Участие в конференцията взеха представители на Европейската комисия, както и роми, които са част от национални институции и от Европейския парламент като г-н Исмаел Кортес, конгресмен в испанския парламент, Сорая Пост - бивш евродепутат и др. След конференцията и панелните дискусии участниците присъстваха на гала концерт на Филхармоничния оркестър „Рома и Синти“ с диригент Рикардо Саити.

На 02 август 2019г. бе отбелязан и Европейският възпоменателен ден на Холокоста над ромите. Във възпоменателната церемония, организирана от Централния съвет на германските синти и роми с Асоциацията на ромите в Полша и в сътрудничество с Държавния музей „Аушвиц-Биркенау“, участваха над 1500 души: роми от цяла Европа, представители на правителства, делегации, международни организации и гражданското общество.

През май 1944 г. нацистите започват да планират т.нар. „окончателно решение“ за „лагера за циганските семейства“ в Аушвиц. Ликвидирането на „циганския лагер“ е предвидено да започне на 16 май 1944 г. Когато войниците на СС се опитват да накарат затворниците да излязат от бараките, срещу тях се надигат ромски мъже, жени и деца, въоръжени единствено с тояги, инструменти и камъни. Войниците са принудени да се оттеглят. На 2 август 1944 г. войниците идват отново и в газовите камери на „Аушвиц-Биркенау“ са избити близо 3000 ромски мъже, жени и деца. Смята се, че в „Аушвиц“ умират около 19 000 от изпратените там общо 23 000 роми. Повече информация за дейностите и срещите, които имаха участниците, изпратени от център „Амалипе“, ще може да прочетете от самите тях.

Атанас Атанасов – ЦМЕДТ „Амалипе“

2019

**ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ
ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ
„АМАЛИПЕ“,
Велико Търново**

3

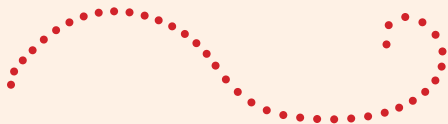
ПОЛША-КРАКОВ „ПОМНИ И НЕ ЗАБРАВЯЙ“

С нетърпение очаквах пътуването до Полша. Научих неща, които ще запомня за цял живот. В семинарите, които бяха организирани, ни разделиха на групи, като ние бяхме в най-хубавата група, понеже можехме да говорим на български и останалите да ни разбират. Научих повече за ромската история, имах възможността да развия комуникационните си умения и толкова много научих за концлагерите. Обсъдихме важни теми като дискриминацията на хората към ромите, как ги приемат в другите страни, какво е държанието им към тях, как можем да бъдем различни и т.н. Също така посетихме два концлагера. Очите ми се насълзиха от видяното и от всичко, което се е случило тук. Да си правят експерименти с деца, бременни жени, мъже и то такива експерименти, за които изобщо и през ум

не му е минавало на човек. Докато слушах какво е било, реших за момент да седна, защото няха сили да продължа да слушам, как са си играли с живота на невинните хора, но пък научих много неща, за което не съжалявам. Радвам се, че имах тази възможност. Среcessнахме се с Джеси Луис Джексън-старши, от когото чухме страхотни мъдрости. Запознах се с много хора, разбрах и научих за тях, за страните им и най-вече за културата ни. Горда съм да се наричам ромка. Това беше едно велико преживяване със страхотни хора. Благодаря на екипа на „Амалипе“, че ни предостави тази възможност. Благодарение на вас ще останат незабравими спомени, преживявания. *Обичам ви! Наско, благодаря и на теб, че през цялото време беше с нас и ни помагаше, ти си страхотен човек!*

Богомила Самуилова,
ученичка в ПГ „Ген. Вл. Заимов“,
гр. Сопот

Здравейте, аз съм Росица и ще разкажа за моето пътуване, за моите усещания и преживявания при посещението ни в Полша-Краков. Ще започна с посещенията в концлагерите „Аушвиц 1“ и „Аушвиц-Биркенау“. Беше доста

носталгично - още със стъпването ни там усетих присъствието на страдащите хора, които са убити и измъчвани; колкото повече навлязахме на вътре в газовите камери, в музейната част, в стаите, в които са лежали, където са били затваряни затворниците, виждахме все-повече остатъци от дрехи, обувки, коси на жертвите - това ме накара да се замисля защо са били измъчвани по най -жестокия начин. Виждах техни останки, коси, дрехи, детски обувки. Все още си задавам въпроса, как е възможно да са извършвани тези престъпления, че са експериментирали по най-жестокия начин. Хилядите изгорели тела в пещта, не мога да опиша с думи чувството да знаеш, че на това място са били убити милиони хора и малки деца! Вторият път, когато отидохме в „Аушвиц-Биркенау“ успяхме да видим как са били докарвани и разпределяни още от вагоните, местата в които са били настанявани и как са живели, за да оцеляват. На 02.08.2019г. отдадохме почит на починалите, присъстваха повече от 1000 души, беше вълнуващо. Джеси Луис Джексън-старши също присъстваше там, за да отдаде почит. От посещението там успях да разбера много неща относно ромския етнос и гоненията, които той е имал само заради етническата си принадлежност. Също така успях да се срещна с оцелели от лагерите, които разказаха своята история, как са измъчвани, наказвани и как са оцелели, за да могат днес да обикалят и да разказват своята история на света. Мисля, че е редно да се помни и да не се забравя случилото се в тези лагери на смъртта, в които са загинали повече от 500 000 роми. Това не е достатъчно, мисля също

така, че трябва повече да се инвестира в такива обучения, насочени към историята на ромите, за да не се повтори случилото се там. Това е урок не само за мен, но мисля, че и за целия свят!

Росица Бориславова, доброволец, ЦМЕДТ
Амалипе, Велико Търново

2019

ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ
ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ
„АМАЛИПЕ“,
Велико Търново

Отидохме към университета, където започна всичко: представянето, запознанството, сприятеляването. Относно представянето искам да благодаря на Г-жа Маша, че ме представи от къде съм, какво уча и какво обичам да правя, същото искам да благодаря на Богомила Самуилова от град Сопот, на най-добрата ми приятелка, която ми превеждаше и постоянно ми разказваше. Започна запознанството и от там разбрах, че половината участници са роми и са от различни страни, но най-важното е, че ги разбирах какво говорят. И така

станахме добри приятели, всяка вечер се събирахме на едно и също място и се веселяхме, като си пускахме различни песни от различни страни. Заведоха ни в лагера „Аушвиц“ - концлагерите на Хитлер, човекът убил стотици невинни хора (деца, майки, бащи). Тези места бяха ужасяващи, отначало ми беше интересно, но после като ни показаха, къде са ги избивали и как, аз си помислих за малките дечица и си казах: Защо и тях трябваше да ги убият, каква им беше вината? Но тази ужасяваща трагедия вече се е случила, не можем да върнем времето назад. На следващия ден всеки един от нас разказа за дискриминацията в държавата си. В някои от страните тя е огромна като в България. Беше ми тъжно, че си тръгваме от такова хубаво място, но всяко начало си има и край. Това беше всичко от мен, още веднъж благодаря на целия екип, че ме поканихте да стана част от това събитие. Благодаря ви от все сърце, защото успях да науча и да разбера много неща, свързани с моя етнос, вярвам, че това ще ме мотивира да продължа и да се боря за моето образование, защото вече знам, че има толкова много успели роми!

Божидар Михайлов,
ученик в ПГТрЛП - гр.Омуртаг

Искам в началото да започна с благодарност към ЦМЕДТ, „Амалипе“, че ми дадоха възможността сбъдна една своя мечта. Бях един от най-щастливите хора, участвали в събитието по-случай 75 годишнина от почитта на жертвите, загинали в концентрационни лагери. Емоциите, които преживях по време на моето пътуване до „Аушвиц-Биргенау“ бяха тъга, в лагерите на смъртта, където толкова хора са намерили смъртта си, емоционално се сринах, може да се каже и здравословно. Аз разбирам значението на подобни събития, за да се помни миналото. Впечатлен съм от хората в хотела, срещнах се с хора от други култури. Обмяната на информация вътре в една общност е жизнено важен процес. Участниците в този информационен обмен всъщност конструират и границата на общността. Всяка общност притежава своите специфични форми на комуникация. Посланието, което искам да предам - бъдете хора, уважавайте всеки един човек, няма значение какъв е неговия произход и социално положение. Искам да благодаря и на Атанас Атанасов за неговата човешка постъпка, за това че ни помогна във всяко едно начинание.

Кадри Мехмедов,
ръководител на група по
„Твоя час“ в мрежата
„Всеки ученик ще бъде отличник“,
гр. Пловдив

Бих искал първо да ви благодаря за възможността да посетя Краков, Полша, АМАЛИПЕ, благодаря ви за доверието, което ми гласувахте да бъда част от представителите на Центъра, да представям българските роми, да се запозная с културните особености на ромите от другите страни, да създам нови приятелства и не на последно място да обогатя знанията си относно Холокоста и нацистките концентрационни лагери, построени и ръководени от Нацистка Германия в Полша по време на Втората световна война.

Още преди самото заминаване в Краков, бях изпълнен с емоции, с очаквания за прекрасно прекарване и трескава подготовка. Запознах се с нови приятели, а именно Атанас, Роси и Маша.

Един от най-емоционалните и вълнуващи дни за мен бе посещението на Аушвиц I и Аушвиц II. Сутринта се събудих много развълнуван, с интерес и вълнение за предстоящото пътуване. Първо посетихме Аушвиц I, което първоначално било предложено за място за концлагер за полски затворници. Разгледахме доста къщи-музеи, снимки, документи, цял куп от обувки на загиналите, огромни купчини от женска коса, куфари, детски дрешки. Почувствах се много тежко, като видях всички тези купчини, като си представя колко невинни хора са били убити, не може да се опише чувството. Като видях снимковия материал на дечицата, с които са се правили експерименти, протезите, почувствах се много тежко. След като разгледахме „Аушвиц 1“, обядвахме набързо и обратно в автобусите за „Аушвиц 2“. Там не бе толкова реставрирано, минахме през релсите, през които са били извозвани милиони хора, видяхме един вагон, бараките, в които са живеели, басейните, в които са умирали някои хора, телените огради, по които е имало високо напрежение, всичко това с газовите камери и отделния самостоятелен лагер за роми и синти ме разстроиха, просто нямам думи, с които да опиша чувствата си. След пътешествието се прибрахме в хотела, имахме време за почивка и дискусии относно видяното и преживяното,

видях много разстроени лица. Една от темите бе дискриминацията. Забелязах, че не само в България съществува този проблем и може би странно или не, знам, е един много голям проблем. Срещнахме се с оцелели от лагера, направихме си снимка с Джеси Джаксън. През тези дни, създадох доста приятелства, раздялата беше трудна. Много се надявам да се срещна с част от тези хора отново. Мога да кажа, че имам приятели от Унгария, Сърбия, Македония, Гърция, Турция и Литва. Красивият център, многобройните кафенета и магазинчета за сувенири, каляските с конете, а конете бяха прекрасни, стария Краков и замъка - прекрасно място, запечатано в много снимки и спомени. Това са моите впечатления за това пътуване, със сигурност съм пропуснал нещо или не съм го описал толкова добре, както го чувствам.

Невероятно преживяване, хубави хора, нови знания, нови приятелства. Сърдечни благодарности!

Стоян Атанасов,
възпитаник на програма
„Равен шанс“,
с. Кочево, обл. Пловдив

ПРЕЖИВЯНО И ПРЕМИСЛЕНО ОТ МАША ВИКТОРОВА

*в Краков, в деня на почит, в дните на срещи
и в часовете за разходка.*

БЛАГОДАРЯ! Започвам с благодарност, но не от куртоазия, а защото е точно така. БРАВО! Започвам с похвала, но не, за да сервилнича, а защото е заслужена. НИКОГА ВЕЧЕ! Това не е нещо, това е дълбоко и е от сърцето и душата. Аз работя по темата за Холокоста, познавам факти и събития, с които съм се запознала до сега. Но срещата с това зло място, отново и отново ме кара да съм категорична, НИКОГА ВЕЧЕ, НИКОЙ НЕ ЗАСЛУЖАВА ДА ПЪТУВА КЪМ ТОВА, НИКОЙ НЕ ТРЯБВА ДА СИ СПОМНЯ, ЗАЩОТО Е ОЦЕЛЯЛ, НИКОГА ВЕЧЕ.

„Dikh he na bister“ е инициатива, която събира стотици млади роми, за да почетат паметта на ромите –жертви на Холокоста.

Стотици, които говорят по няколко езика, стотици, които се интересуват от живота в Европа, стотици, които познават традициите и културата на своята общност. Стотици млади роми, които стават по-добри хора, защото срещата с това минало те прави задължително ПО-ЧОВЕК.

Групата от млади хора, от която и аз бях част /за целта специално си боядисах косата, все пак знам за зулусите /, подкрепени от ЦМЕДТ „Амалипе“ преживяхме нещо вълнуващо. Пътуването, винаги е приключение, особено ако ти е за първи път.

В работните сесии споделяхме факти от отделните страни, свързани с прояви на дискриминация, споделяхме специфични моменти, свързани с образованието, начина на живот. За мен лично беше интересен фактът за живота в табор на ромите в Литва, ранните принудителни бракове в Босна и Херцеговина и безразличието на властта, разделението, по-скоро много големите различия при ромите във

Финландия. Интересен и радикален за мен е подходът към проблемите на един от представителите на Сърбия, той върви по логиката „око за око, зъб за зъб“. Във всяка страна е налице проблем с дискриминацията, всяка група представи примери. Посещение в „Аушвиц“ и в Деня на почит. Освен много добрата организация, аз лично се впечатлих от мащаба на мероприятиято.

Срещата с този зловещ музей е разтърсваща и когато даже си търсиш автобуса или другите от групата, неволно си представяш хилядите хора, стоварени, за да бъдат унищожени, търсеци някой близък или познат. Даже тревясалата и обрасла с бурени жп-линия е плашеща. Снимките, са доказателство и тогава и сега.

Нашата група имаше щастието да си направи снимка за спомен с Джеси Луис Джаксън.

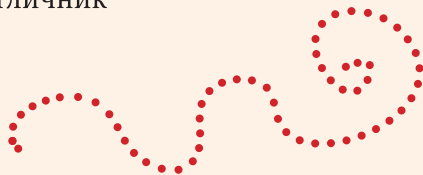
ПОСЕЩЕНИЕ НА ИЗЛОЖБАТА, КОНЦЕРТА

Особено концерта, беше много хубаво преживяване. Изложбата е с малко експонати, но един от тях се оказа познат, за него бяхме чели в една от работните сесии. За церемонията по закриването за мен лично беше интересно това – Тя е отворено събитие, ако искаш ела, ако не, свободен си – но бяхме там, аплодирахме и това е показателен факт.

Поздравя от мен и много успехи занаяпред на цялата група!

Маша Викторова,
учител в СУ „Отец Паисий“,
с. Медковец, член на мрежата
„Всеки ученик ще бъде
отличник“

10 неща, които трябва да знаете
за ...

РОМСКАТА СЪПРОТИВА

1. Колкото и да са били стигматизирани, преследвани и убивани, ромите винаги са се съпротивлявали.
2. Подкрепяли са и са спасявали близките си, жертва на антициганизма.
3. По време на Национал-социализма, някои Роми успяват да избегат от стриктно охраняваните гета, разположени в концентрационните лагери.
4. Ромите се съпротивляват дори и в концентрационните лагери.
5. Върхна точка е бунта в секция В II от лагера Аушвиц-Биркенау, в Zigeunerlager/ Циганският лагер, на 16-ти май 1944.
6. Когато офицери от SS искат да убият 6000-те роми в лагера, затворниците се борят неуморно. Правят си оръжия от парчета метал, дърво, тръби, камъни и всеки друг подходящ материал, до който се докопат.
7. Те успяват временно да предотвратят неминуемото унищожение.
8. Въпреки това, SS унищожават лагера на 2-ри Август, след като предварително подбират годните за работа затворници. Въпреки че останалите 2900 души нямат никакъв шанс този път, те се борят срещу своите мъчители до последния си дъх.
9. Днес отбелязваме 16-ти Май като Денят на ромската съпротива
10. Особено в последните десетилетия, по целия свят бяха създадени ромски НПО, които работят за съхраняване на миналото, овластяване на младите и борба с антициганизма, расизма и дискриминацията в Европа.

Dikh he na bister – Виж и не забравяй!

Брошурата се издава в рамките на проект РЕЪР:
"Ромите като човешки ресурс", финансиран от

2019

ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ
ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ
"АМАЛИПЕ",
Велико Търново